

Betænkning

over forslag til lov om ændring af lov om folkebiblioteker m. v.

(Afgivet af kulturudvalget den 13. juni 1975).

Udvalget har behandlet lovforslaget i en række møder og har herunder stillet spørgsmål til kulturministeren, som denne skriftligt har besvaret. Nogle af disse besvarelser vil blive optrykt i et bilagshæfte, der fremkommer senere.

Udvalget har modtaget skriftlig og/eller mundtlig henvendelse fra:

Bibliotekarforeningen, Hovedbestyrelsen,
Bibliotekstilsynet,
Danmarks Biblioteksforening,
Danmarks Lærerforening,
Kommunernes Landsforening og
Københavns magistrats 1. afdeling.

Vedrørende de nugældende standarder og normer har Bibliotekarforeningen over for udvalget oplyst, at disse er opfyldt for heltidsbibliotekernes vedkommende. Det er udvalgets opfattelse, at de nugældende standarder og normer kun er vejledende og under ingen omstændigheder kan strammes, og at de heller ikke kan bruges som pressionsmiddel over for nogen kommune i henseende til overgang fra deltidsbiblioteker til heltidsbiblioteker. Udvalget understreger specielt, at ingen kommune er forpligtet eller kan forpligtes til at anskaffe eller udlåne AV-midler. Udvalget finder, at kommunerne i perioden frem til 1. april 1978 ad frivillighedens vej og med støtte i dispositionssummen selv bør fastlægge deres biblioteksordning i overensstemmelse i øvrigt med loven af 1964. I denne forbindelse ønsker udvalget at understrege, at den foreslåede dispositionssum er at betragte som en udlånsramme, hvis afløb godt kan strække sig ud over den 1. april 1978, men alt i alt ikke udgøre mere, end den har andraget i perioden 1. april 1975-1. april 1978.

Det er endvidere udvalgets opfattelse, at problemerne omkring den centrale administration af det samlede folke- og forskningsbiblioteksvæsen må indgå i den foreslåede kommissionsbehandling med henblik på gennemførelsen af en rationel og for landets primære og sekundære kommuner tilfredsstillende løsning.

Under hensyn til de gældende økonomiske forhold henstiller udvalget, at der vises tilbageholdenhed med hensyn til kassationen af bøger i forhold til hidtidig praksis. Udvalget finder, at også dette spørgsmål skal indgå i den foreslåede kommissionsbehandling.

Den foreslåede graduering af tilskuddene til folkebiblioteker og skolebiblioteker på henholdsvis 20 pct. og 15 pct. finder udvalget rimelig under hensyn til, at der allerede fra 1. april 1975 over bloktilskuddene til lærerlønningerne er ydet et så stort beløb til skolebiblioteksområdet (nemlig i 1973-74 60 pct. af lønudgiften på 55,3 mill. kr. svarende til bloktilskud på 33,2 mill. kr.), at de to biblioteksområder mindst er ligestillede i tilskudsmæssig henseende.

Under forhandlingerne om vederlaget til forfatterne er der opnået enighed om at ændre beløbet på 1 kr. 50 øre pr. bind til 1 kr. 60 øre, idet der henvises til, at ministeren over for udvalget har oplyst, at var forslag til revision af folkebiblioteksloven — som fremsat i 1973 — gennemført, ville ydelsen til forfatterne pr. 1. januar 1975 have andraget 1 kr. 81 øre. På denne baggrund har ministeren stillet nedenstående ændringsforslag nr. 1 og 2.

Herefter indstiller et *flertal* (udvalget med undtagelse af fremskridtspartiets og venstresocialisternes medlemmer af udvalget) lovforslaget til *vedtagelse* med de af ministeren stillede ændringsforslag.

Et *mindretal inden for flertallet* (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) er bekymret ved de besparelser, der skal ske på biblioteksområdet, men i erkendelsen af, at disse er vedtaget, ønsker mindretallet at medvirke til, at de sker på så fornuftig en måde som muligt.

Et *mindretal* (fremskridtspartiets medlemmer af udvalget) fremhæver, at biblioteker ikke længere dækker så store almene sociale behov som for nogle slægtled siden. Mere end 80 pct. af skatteyderne hører ikke til de faste bibliotekskunder. Det er derfor uforsvarligt, at de skatteyderbetalte biblioteksudgifter er eksploderet i et overforbrug, som tilfældet har været den sidste halve snes år.

Da folketingsflertallet endnu ikke forstår dette, vil fremskridtspartiets politiske mulighed være begrænset til at stemme for de forslag, der alt i alt trækker i den rigtige retning, men mindretallet mener, at besparelserne generelt er for små. Ud fra denne synsvinkel vil fremskridtspartiet vurdere forslaget, som det ser ud efter anden behandling, og på grundlag deraf afgøre sin stemmeafgivning ved 3. behandling.

Ud fra nævnte synspunkt vil fremskridtspartiet stemme for ændringsforslag nr. 3, men kan ikke være medforslagsstiller på grund af bemærkningernes udformning.

Et *andet mindretal* (venstresocialisternes medlem af udvalget) kan tilslutte sig de af ministeren under nr. 1 og 2 stillede ændringsforslag, men indstiller det samlede lovforslag til *forkastelse* ved 3. behandling, idet forslaget er en konsekvens af besparelser, som uundgåeligt forringer folke- og skolebibliotekerne, og som mindretallet har stemt imod.

Ændringsforslag.

Af *ministeren for kulturelle anliggender*, tiltrådt af et *flertal* (udvalget med undtagelse af Poulsgaard (FP) og Eva Rothenborg (FP)):

Til § 1.

1) I den under nr. 3 foreslåede affatteise af et nyt *stk. 5* til § 5 ændres „20 pct.“ til: „19 pct.“.

2) I den under nr. 7 foreslåede affattelse af § 19 ændres „1,50 kr.“ til: „1,60 kr.“

Af *ministeren for kulturelle anliggender*, tiltrådt af et *flertal* (udvalget med undtagelse af Poulsgaard (FP), Eva Rothenborg (FP) og Wilhjelm (VS)):

Ny paragraf.

3) Efter § 2 indsættes som ny paragraf:

„§ 01.

I lov om folkebiblioteker m.v., som ændret ved §§ 1 og 2, foretages endvidere med virkning fra den 1. april 1976 følgende ændringer:

1. § 16 udgår.

2. I § 17 udgår ordene: „, herunder de i § 16 omhandlede fælleskommunale samlinger,“.

Bemærkninger.

Til nr. 1.

Den foreslåede nedsættelse af dispositionssummen vil medføre en besparelse i forhold til det fremsatte lovforslag, der — med en rimelig margen — vil kompensere for merudgifterne ved ændringsforslag nr. 2, hvorefter forfattervederlaget foreslås ydet med et indeksreguleret grundbeløb pr. bind på 1 kr. 60 øre i stedet for 1 kr. 50 øre.

Til nr. 2.

Der henvises til det i betænkningen anførte.

Til nr. 3.

Som følge af den stedfundne vedtagelse af forslaget til lov om amtscentraler for undervisningsmidler, der træder i kraft den 1. april 1976, og som går ud på en sammenlægning af skolecentralerne og de fælles-

kommunale samlinger, vil det være nødvendigt, at de fælleskommunale samlinger, der hidtil har været omfattet af folkebiblioteksloven, fra dette tidspunkt overføres til amtscentralerne.

Forslaget vil medføre, at kulturministeriets driftstilskud til de fælleskommunale samlinger, der efter den gældende folkebibliotekslov er budgetteret til 4 mill. kr. i 1975-76, og som efter det nu fremsatte lovforslag skønnes at ville udgøre 1,8 mill. kr., bespares fra den 1. april 1976, hvorved bemærkes, at statens tilskud til amtscentralerne ydes i henhold til lovgivningen om generelle tilskud m.v. (bloktilskud).

Den andel af rådighedssummen til løsning af fællesopgaver, som hidrører fra stats-

tilskuddet til de fælleskommunale samlinger, efter nærværende lovforslag under nr. 6 foreslået som 3,25 pct. af statstilskuddet på ca. 1,8 mill. kr. til de fælleskommunale samlinger, i alt 58.500 kr., forudsættes overført til landscentralen for undervisningsmidler med virkning fra den 1. april 1976 at regne.

Det er ved nærværende ændringsforslag forudsat, at der indtil videre — jfr. bemærkningerne til nr. 7 om det af ministeren for kulturelle anliggender nedsatte bogmarksudvalg — ydes forfatterne til bøgerne i de hidtidige fælleskommunale samlinger vederlag i henhold til § 19 i folkebiblioteksloven, forudsat at det kan ske på grundlag af en opgørelse pr. 31. marts 1976.

Kaj V. Andersen (V).

Nathalie Lind (V).

Hartmand (V).

Mette Madsen (V).

Poulsgaard (FP).

Eva Rothenborg (FP).

Chr. Christensen (KrF).

Jes Schmidt (CD).

Lasse Budtz (S).

**Lysholt Hansen (S),
formand.**

Johan Nielsen (S).

Robert Pedersen (S).

Birte Weiss (S).

Aase Olesen (RV).

Kristine Helthberg (SF).

Wilhelm (VS).

**Lembourn (KF),
næstformand**

76 på ca. 2,8 mill. kr., hvorved den samlede bevilling til Dansk Forfatterfond, der efter forslaget om 1,50 kr. skønnes at andrage 14,6 mill. kr., ville have andraget i alt ca. 17,4 mill. kr.

Baggrunden for forslaget om 1,50 kr. pr. bind har været ønsket om at yde forfatterne et rimeligt pris- og lønreguleret vederlag for brugen af deres bøger i bibliotekerne, men man har ikke fundet det rigtigt at søge grundbeløbet ydet med et højere beløb end 1,50 kr. pr. bind, når henses til behovet — inden overgangen til bloktilskud — for en dispositionssum til støtte af biblioteker i områder, der ikke er fuldt udbygget.

I øvrigt ville en overførsel af dele af dispositionssummen til forfatterfonden forudsætte en ændring af den foreslåede lovtekst.

Spørgsmål:

Det bedes oplyst, om der har været forhandlet med Kommunernes Landsforening om lovforslaget, specielt vedrørende:

- 1) den foreslåede refusionsordning,
- 2) 1964-lovens uændrede videreførelse til 1. april 1978 med bl.a. de nugældende regler for:
  - a. deltidbiblioteker,
  - b. standarder og normer,
  - c. audiovisuelle hjælpemidler,
- 3) planerne for anvendelse af den i lovforslagets nr. 3 nævnte dispositionssum bedes oplyst.

Svar:

Ministeriet har ikke ført formelle forhandlinger med Kommunernes Landsforening, da denne ikke udtaler sig i sådanne tilfælde, men forslagets indhold er underhånden forelagt Kommunernes Landsforening, og der er derefter fra Landsforeningens side ikke rettet henvendelse til ministeriet.

Samtidig skal det anføres, at den på finansloven for indeværende finansår vedtagne besparelse på ca. 40 mill. kr., der også er omfattet af forslag nr. 16 vedrørende forslag til lov om ændring af lov om folkebiblioteker m.v., har været Landsforeningen bekendt.

For så vidt angår *pkt. 1* skal man udtale, at man — når henses til behovet for en dispositionssum inden områdets overgang til bloktilskud — har fundet det forsvar-

ligt at nedsætte refusionsprocenterne, som anført i lovforslaget.

Vedrørende *pkt. 2* bemærkes i det hele, at man tillægger det stor værdi, at biblioteksområdet først overgår til bloktilskud fra 1. april 1978 at regne af hensyn til tilvejebringelsen af et ensartet betjeningsniveau landet over.

Om *pkt. 2 a)* skal man udtale, at den foreslåede dispositionssum bl.a. tænkes at skulle tilgodese kommuner, der har deltidbetjening, med henblik på disses overgang til heltidsbetjening, og at det kan ventes, at et antal kommuner af denne art vil søge at opnå andel i dispositionssummen. Man har derfor endnu ikke grundlag for at bedømme spørgsmålet om hensigtsmæssigheden af at foretage ændringer i reglerne om deltidbiblioteker.

For så vidt angår *pkt. 2 b)* skal bemærkes, at spørgsmålet om opretholdelse af visse standarder og normer på biblioteksområdet må ses på baggrund af, at der fortsat — omend i mindre omfang end hidtil — er foreslået ydet kommunerne en direkte refusion af deres biblioteksudgifter, hvorfor man ikke har fundet det rigtigt at overveje en ophævelse af de nugældende — oftest vejledende, ikke obligatoriske — standarder og normer på dette område. En ophævelse af en række standarder og normer har derimod været foreslået i de tidligere fremsatte forslag til revision af folkebiblioteksloven, eftersom statens tilskud her var foreslået ydet i henhold til lovgivningen om generelle tilskud m.v., hvorved der ville blive tillagt kommunerne en væsentlig større dispositionsfrihed med hensyn til anvendelsen af deres midler end under den gældende bibliotekslov.

Angående *pkt. 2 c)* skal man udtale, at den gældende lov om folkebiblioteker m.v. i § 1 fastsætter, at folkebibliotekernes formål er at fremme oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet ved at stille bøger og andet egnet materiale vederlagsfrit til rådighed, og at der ved formuleringen „andet egnet materiale“ ikke er tilsigtet nogen konkretiseret forpligtelse for kommunerne til at anskaffe audio-visuelle samlinger. Der er således ej heller udfærdiget retningslinjer — hverken bindende eller vejledende — for kommunernes anskaffelse af disse samlinger.

For så vidt angår *pkt. 3)* bemærkes, at

tilskud af dispositionssummen som angivet i bemærkningerne til lovforslaget tænkes at kunne ydes til følgende kategorier af kommuner:

1. Kommuner, der overgår fra deltids- til heltidsbiblioteksbetjening.
2. Kommuner, hvor kommunesammenlægningen har skabt strukturelle og bygningsmæssige problemer, og
3. kommuner (f.eks. landligger- og økommuner), hvor en biblioteksbetjening af den forudsatte standard er væsentlig dyrere end i en „normalkommune“.

Det bør understreges, at udformningen af bemærkningerne tilsigter en eksemplifikation, og at det derfor ikke kan være udelukket at yde tilskud også i andre tilfælde, hvor det kan være hensigtsmæssigt at støtte udbygningen af et biblioteksvæsen, der endnu ikke er fuldt udviklet.

Det tilføjes, at det i almindelighed må betragtes som en forudsætning for vurderingen af en ansøgning om tilskud af dispositionssummen og for beregningen af et sådant tilskud, at der foreligger en af vedkommende kommune vedtaget plan for udbygningen, eventuelt reorganisation af dens biblioteksvæsen, og at denne omfatter en finansieringsplan.

Spørgsmål:

Det hedder i bemærkningerne, at de kommuner, der tilgodeses af rådighedssummen „selv yder *et væsentligt* beløb til udbygningen af deres biblioteksvæsen“. *Hvor væsentligt* i forhold til tilskuddet?

Svar:

Baggrunden for de anførte bemærkninger er, at man ikke finder det rimeligt, at staten skal dække samtlige udgifter ved den enkelte kommunes udbygning af dens biblioteksvæsen, hvilket også er i overensstemmelse med statens hidtidige tilskudsordning til folkebibliotekerne, hvorefter statens tilskud kun har været ydet med visse nærmere procentdele af kommunernes udgifter.

I besvarelse af udvalgets spørgsmål skal man udtale, at det er ministeriets opfattelse, at tilskud af dispositionssummen som udgangspunkt bør ydes med ca. halvdelen af kommunernes samlede udgifter til udbygningen af deres folkebiblioteksvæsen, men at konkrete forhold kan tilsige, at statens

samlede tilskud ydes med et mindre beløb til de nævnte udgifter f.eks. med 1/3, eller med et større beløb, f.eks. med 2/3.

Det bemærkes herved, at en endelig oversigt over dispositionssummen for det enkelte finansår først vil kunne foreligge i løbet af de to følgende finansår, når kommunernes regnskaber er udarbejdet, og driftstilskudsberegningen er endeligt foretaget. Det vil derfor være nødvendigt, at der ved en tekstmærkning på finansloven tilvejebringes hjemmel for, at ikke-udnyttede beløb af dispositionssummen for et finansår kan anvendes i de efterfølgende finansår.

Ministeriet agter derfor at optage et dertil sigtende forslag på forslaget til lov om tillægsbevilling for finansåret 1975-76

Dispositionssummen tænkes fordelt efter forudgående forhandling med undervisningsministeren og i øvrigt efter indstilling af det eksisterende udvalg, der udarbejder forslag til fordelingen af den i lovens § 18 omhandlede rådighedssum.

Spørgsmål:

Betales der forfatterafgift for udlån af bøger fra depotbiblioteket?

Svar:

Også bøger i Folkebibliotekernes Depotbibliotek berettiger til forfattervederlag. Antallet af vederlagsberettigede bøger i dette bibliotek androg i finansåret 1974-75 30.946. Vederlaget er ikke afhængigt af, om bøgerne udlånes, hvilket ej heller er tilfældet i folke- og skolebibliotekerne.

Spørgsmål:

Hvad ville beløbet pr. bind til forfatterne have været i 1975 og 1976, hvis udgangspunktet tages i prisindekset i 1973 i stedet for 1971?

Svar:

Som tidligere anført var der i forslaget til lov om revision af folkebiblioteksloven, fremsat i 1973, indeholdt en bestemmelse om, at der skulle ydes forfatterne et grundbeløb på 1,25 kr. pr. bind. Dette beløb var fastsat på grundlag af prisindekset pr. januar 1971. Grundbeløbet på 1,25 kr. ville derfor pr. 1. januar 1973 andrage 1,40 kr. pr. bind og 1,59 kr. pr. 1. januar 1974 pr. bind. Grundbeløbet

på 1,25 kr. ville som anført i besvarelsen af spørgsmål 1 have andraget 1,81 kr. pr. 1. januar 1975, hvorved bemærkes, at man ikke har mulighed for at beregne, hvor meget dette grundbeløb ville have andraget for hele året 1975 eller 1976, da dette afhænger af den kommende prisudvikling.

Spørgsmål:

Hvad vil en sådan forhøjelse betyde i yderligere merudgifter?

Svar:

Som anført i besvarelsen til foregående spørgsmål ville det oprindelige grundbeløb på 1,25 kr. pr. bind have andraget 1,40 kr. og 1,59 kr. henholdsvis pr. 1. januar 1973 og pr. 1. januar 1974.

Såfremt grundbeløbet pr. bind ændres fra de foreslåede 1,50 kr. til 1,59 kr. eller afrundet 1,60 kr. (begge med udgangspunkt i det nye pristal pr. januar 1975) vil de samlede udgifter for indeværende finansår til Dansk Forfatterfond kunne opgøres på følgende måde, hvorved dog bemærkes, at udgiften er beregnet på grundlag af en skønnet stigning i bindtallet samt på grundlag af reguleringspristallet pr. januar 1975:

	kr.
1. Forfattervederlag: ca. 9,4 mill.	
kr. bind a 1,60 kr.	15.040.000
2. Oversætterlegater	220.000
3. Dansk Forfatterfonds administration	260.000

I alt	15.520.000
eller afrundet 15,5 mill. kr.	

Som anført i bemærkningerne i lovforslaget om ændring af forfattervederlaget (til nr. 7), ville de samlede udgifter til forfatterne med et grundbeløb på 1,50 kr. pr. bind andrage 14,6 mill. kr. i finansåret 1975-76, og forslaget indebar dermed en statslig merudgift på ca. 2 mill. kr. i forhold til den gældende ordning.

Et grundbeløb på 1,60 kr. vil som ovenfor anført indebære en samlet statslig udgift på 15,5 mill. kr., hvorved merudgifterne i forhold til den gældende lov ville andrage ca. 2,9 mill. kr. og 0,9 mill. kr. i forhold til det fremsatte lovforslag med et grundbeløb på kr. 1,50 pr. bind.

Såfremt forfattervederlaget fastsættes til 1,60 kr. pr. bind, og den på finansloven for indeværende finansår forudsatte besparelse på ca. 40 mill. kr. skal opnås, vil det være nødvendigt, at dispositionssummen, der som anført i det økonomiske bilag til lovforslaget skønnes at ville andrage ca. 28 mill. kr., nedsættes med det beløb, som forhøjelsen af grundbeløbet pr. bind fra 1,50 kr. til 1,60 kr. medfører, d.v.s. med ca. 0,9 mill. kr.

Eftersom dispositionssummen er foreslået beregnet som en vis procentdel — 20 — af statstilskuddene til folke- og skolebibliotekerne, jfr. lovforslagets nr. 3, vil det herefter være nødvendigt i form af et ændringsforslag at ændre denne procent, formentlig mest hensigtsmæssigt fra 20 til 19 pct.

Den anførte nedsættelse af dispositionssummen vil medføre en besparelse i forhold til det fremsatte lovforslag, der — med en rimelig margin — vil kompensere for merudgifterne ved en eventuel forhøjelse af forfattervederlaget.